

Stichting Beter Zeist

Secretariaat:
Griffensteijnseplein 22
3703 BG Zeist
T: 06-46082657
KvKnr.:30250364
NL98 INGB 0005 8035 12
E: beterzeist@gmail.com
W: www.beterzeist.nl

Aan de gemeenteraad van Zeist

Zeist, 15 juni 2019

Betreft: inspraakreactie Ronde Tafel 13 juni 2019 over concept Routekaart Energieplan Zeist

Geachte commissie,

De gemeente heeft terecht haast gemaakt met het concretiseren van het Energieplan Zeist tot een Routekaart. Wat wij positief waarderen is het stapsgewijs en samen op weg gaan. Voor een goede implementatie is het wel nodig dat de concretisering van doelen plaats vindt op basis van realistische en wetenschappelijk onderbouwde inschattingen die ook maatschappelijk worden geaccepteerd. Mooi is dat de gemeentelijke overheid de urgentie onderkent en het goede voorbeeld wil geven.

Dat is noodzakelijk want de klimaatverandering schrijdt onverbiddelijk voort en zal voorlopig niet stoppen. Dat kan ook niet want daarvoor is een drastische vermindering van de hoeveelheid broeikasgassen van vooral koolzuurgas, methaan en ozon nodig. Die vermindering zal bij het nemen van ingrijpende maatregelen overigens pas op zeer lange termijn optreden. De klimaatverandering heeft zeer langdurige effecten en slaat niet zomaar weer om, zoals velen hopen of geloven. Het gaat om ondermeer temperatuurverhoging met smelt van land- en zeeijs, zeespiegelrijzing en het ontdoeien van permafrost, de verdroging van gronden en venen en de verzuring van de oceanen. Die effecten hebben natuurlijke processen in gang gezet die pas kunnen afnemen bij een aanzienlijke reductie van de hoeveelheid broeikasgassen in de atmosfeer.

Ook het effect op de samenleving, het geloof in de toekomst en het persoonlijk geluk van de mensen staat op het spel. Zo komt bij mensen klimaatstress en klimaatdepressie steeds meer voor. Anderen sluiten hun ogen voor de problematiek of reageren op een andere manier ontkenkend of afwerend. Dat betekent voor overheden dat zij zich extra moeten inspannen om reële hoop te geven op een leefbare toekomst door realistische, effectieve en overtuigende voorstellen te realiseren. Kortom, het gaat niet alleen om het doorvoeren van technische maatregelen.

1 Reikwijdte aanpak

Wij ondersteunen de realistische keuze van Zeist energieneutraal in 2050 of zoveel eerder als mogelijk is. De omschrijving van energieneutraal vinden we echter niet realistisch genoeg. Onder actielijn 3.5 pag. 23 staat: "We onderzoeken de mogelijkheid die de CO²-bank biedt om te investeren in duurzame projecten binnen en buiten de gemeentegrenzen. Dit kan een manier zijn om als organisatie ook klimaatneutraal te

kunnen zijn.” Als dit geldt voor de gemeente die het goede voorbeeld geeft waarom geldt dat dan niet voor anderen binnen Zeist? Elke energiegebruiker heeft een voetafdruk op deze niet groter wordende planeet. Dat geldt voor de individuele mens, een organisatie, een bedrijf, een plaats, een land, een multinational, etc. Je kunt simpelweg qua energie niet zelfvoorzienend zijn als lokale plaats. Grondstoffen, producten, voeding, gezondheidszorg, reizen, recreatie etc. vergen namelijk ook heel veel energie. En die zul je moeten meetellen bij de energiebehoefte. Dat gebeurt nu nog veel te weinig¹. Dat betekent dat je afhankelijk van de verwachte kosten en opbrengsten van de energieproductie moet nagaan waar die het beste kan plaatsvinden.

Bijvoorbeeld. Wanneer in Spanje of in Mauritanië veel ruimte beschikbaar is voor zonne- en windenergie en daarmee waterstof kan worden gemaakt, waarom die dan niet gebruiken? Dat biedt alle betrokkenen veel voordelen: de landen waar de productie plaatsvindt, de afnemers die hun al overbezette omgeving niet verder hoeven te verrommelen en de Rotterdamse haven die zijn bestaande capaciteit op een andere manier kan gebruiken. Zoiets zal op veel acceptatie kunnen rekenen in tegenstelling tot zonnevelden en windmolens in het overvolle Nederland. Verwezen wordt naar de acties die her en der - ook in achtergestelde buitengebieden - al plaatsvinden tegen dit soort financieel gedreven initiatieven. Alleen vertrouwen op de doorzettingsmacht van de overheid zal een zwaktebod blijken te zijn. Partijen die zoiets faciliteren zullen bij verkiezingen worden afgestraft.

2. De opdrachten van de Rijksoverheid

Volgens het landelijk klimaatakkoord moet elke gemeente in regionaal verband een ‘bod’ doen richting het rijk voor de hoeveelheid grootschalige duurzame opwekking tot 2030 in de regio en een strategie voor de verdeling van warmtebronnen. Ook moet elke gemeente uiterlijk eind 2021 een visie hebben op de vraag hoe de gemeente voor 2050 aardgasvrij gaat worden. De Routekaart beschrijft hoe deze opdrachten de komende jaren worden omgezet in vijf concrete actielijnen.

Het primaire doel is de klimaatverandering te beperken en terug te dringen. Een energieneutraal Zeist is daarbij geen doel op zich. Dat nuanceert de inhoud van de rijksopdrachten. Om dat te bereiken zal elke gemeenschap, overheid en organisatie haar bijdrage moeten leveren. Per organisatie kan de combinatie van maatregelen verschillen, als die maar een aantoonbare en evenredige bijdrage levert aan deze algemene klimaatdoelstelling.

3. Keuze van middelen

Het is een goede keuze te beginnen met snel technisch en financieel haalbare en geaccepteerde middelen, zie bijlage punt 5. Daarbij zullen de noodzakelijke en voorwaardelijke energieopslag en de transportcapaciteit niet moeten worden vergeten. Bij het keuzeproces zouden - zoals in het energieplan aangegeven – achtereenvolgens de onderstaande 3 stappen van de *Trias Energetica* gebruikt moeten worden gebruikt.

3.1 Beperking van het energiegebruik

¹ Ook de rijksoverheid telt de energiekosten van lucht- en scheepvaart en grootverbruikers niet of maar beperkt mee bij de energieopgave van gemeenten. Verder heeft het Rijk pons pons de opgave voor de energietransitie verdeeld over de gemeenten en regio's. Zij heeft daarmee haar eigen rol als het ware beperkt tot regisseur. Dat is politiek gezien wel zo gemakkelijk, maar het leidt wel tot een nogal gefragmenteerde aanpak, waarbij iedereen het wiel probeert uit te vinden en de grote lijnen uit het zicht verdwijnen.

De keuze om volop in te zetten op energiebesparing onderschrijven we. Daar valt voor alle betrokkenen veel 'winst' te behalen. Bovendien zorgt deze keuze voor het opdoen van ervaring op dit innovatieve pad, een van de argumenten voor de samenleving om mee te doen.

3.2 Maximaal gebruik maken van energie uit duurzame bronnen

Bij het gebruik maken van energie uit duurzame bronnen raden we af om in de gemeente Zeist zonnevelden aan te leggen en windmolens te installeren. Daarvoor zijn elders betere mogelijkheden voor meer energieproductie. Verder worden daardoor de bijzondere waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie te veel aangetast, het 'tafelzilver' en de 'gouden eieren' van Zeist. Denk eerder aan windmolens op de Noordzee en zonnevelden in gebieden met meer renderende lichtenergie. Ook houtstook wordt afgeraden². Dat heeft niets te maken met het niet nemen van verantwoordelijkheid voor de noodzakelijke energietransitie, maar juist met een verantwoorde en maatschappelijk geaccepteerde overgang. De door de overheid gesubsidieerde verbranding van biomassa is namelijk een zeer omstreden zaak. Dat uit een oogpunt van ecologie, effecten op de uitstoot van juist extra broeikasgas en de vermeende CO² opname door de biosfeer. Het wetenschappelijk forum is in grote meerderheid kritisch over bijvoorbeeld houtstook. Bovendien leidt het gebruik van (particuliere) pellet- en houtkachels tot grote luchtverontreiniging door fijnstof, roet en een giftig mengsel van gassen. We komen eigenlijk weer in een situatie die voor de overgang naar gasstook bestond en dat was niet best. Waarom in Zeist en de regio niet voorstellen de houtstook verder aan banden te leggen? We kunnen toch een bod doen richting het Rijk?

3.3 Efficiënt gebruik maken van fossiele brandstoffen voor de resterende energiebehoefte

Het is duidelijk dat fossiele brandstoffen moeten worden vervangen. Of dat betekent dat Nederland geheel van het *relatief* schone gas af moet zal de tijd leren. Zo kan duurzaam geproduceerde waterstof op termijn de fossiele brandstof aardgas vervangen. Het alleen vertrouwen op een enkele energiedrager, te weten elektriciteit, is buitengewoon risicovol. Een dergelijke keuze vergt bovendien een grote investering in tijd, geld, materieel, grondstoffen en de opslag en transportcapaciteit van elektriciteit. En verder ook het afschrijven van de bestaande gasinfrastructuur.

Het nu niet meer aansluiten van huizen en gebouwen op aardgas is niet een primair doel, maar een middel dat in de toekomst maatschappelijk ongewenst kan zijn. Ook zal steeds de vergelijking gemaakt worden met het beleid in aanliggende landen zoals Duitsland. Daar wordt juist met behulp van subsidie overgestapt op aardgas als vervanging van het stoken van bruinkool en steenkool. In dit verband propageert Stichting Beter Zeist een keuze voor een stapsgewijze concretisering van de operationele doelen. Daarbij kan als overgangsmiddel het gebruik van aardgas van elders een rol spelen.

4 Relatie met andere onderwerpen, zie uitgebreider bijlage punt 4

Wat in de Routekaart in feite grotendeels ontbreekt is de afstemming met andere beleidssectoren. Dat is niet op te vangen door te verwijzen naar segmentale notities, visies of plannen. Het geheel en de onderlinge afstemming van de delen is immers meer en anders dan de som der delen. Wij vinden dit een enorme omissie. Denk bijvoorbeeld

² Volgens een recent onderzoek van ASN Bank geeft 2/3 van de ondervraagden de voorkeur aan zonnedaken boven windmolens, zonneweiden en biomassacentrales.

aan duurzaam beleid op het gebied van circulaire (kringloop) economie, (hoogwaardig gebruik van delfstoffen³), landbouw en voeding, natuur en landschap, cultuurhistorie, leefomgeving, toerisme en recreatie. Hetzelfde geldt voor de energiebehoefte van productie en consumptie en daarmee het gedrag van ondernemers en het publiek. Een meer integrale visie m.b.t. duurzame energie en een kanskaart⁴ is nodig om tot zorgvuldig afgewogen keuzen te komen voor de benodigde maatschappelijke transitie.

Dat geldt ook voor uitdagingen van klimaatadaptatie⁵; hoe om te gaan met de klimaatverandering en weersextremen en de aanpassing daaraan van infrastructuur, mens en de flora en fauna. De problemen met aanpassing van de soorten aan het veranderende klimaat en de vermindering van biodiversiteit zijn sprekende voorbeelden. Vandaar een pleidooi goed na te gaan wat de volledige klimaateffecten zijn van de diverse mogelijke maatregelen en daarmee rekening te houden bij de keuze ervan ook bij uitbesteding. Gezien de wetenschappelijke, technische, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen zal het beleidsproces ruimte moeten laten voor snelle aanpassing ervan.

5. Organisatie, informatie, communicatie en implementatie

De gemeente wil door middel van informatie, communicatie, stimulering van samenwerking en financiële middelen de energietransitie ondersteunen. Stichting Milieuzorg Zeist gaat verder en pleit voor een projectorganisatie. Stichting Beter Zeist ondersteunt dit voorstel waarbij ook de gemeente een rol in het geheel heeft. Een dergelijke organisatie moet vooral gedragen worden door zoveel mogelijk organisaties in Zeist. Pas dan is er kans op acceptatie van de voorgestelde activiteiten.

Daarbij zal er voldoende aandacht moeten zijn voor:

- Objectieve en volledige informatie op basis van wetenschappelijke informatie en bewezen direct positieve effecten en negatieve gevolgen (zoals geluidsoverlast, luchtverontreiniging) en de directe kosten.
- De positieve en negatieve effecten en kosten voor de lange termijn zoals de totale voetafdruk ook elders, zie bijlage punt 4;
- Duidelijke en simpele communicatie met doorverwijzing naar concrete handreikingen en onafhankelijke adviseurs;
- Implementatie zoals genoemd in onze inspraakreactie op het concept Energieplan, zie de bijlage punt 6.

Zeist zou zich daarbij kunnen profileren als duurzame gemeente. Ons voorstel is dat Zeist organisaties in deze regio actief benadert om mee te doen aan een of meer vestigingen in het centrum voor informatie en advisering over vraagstukken van duurzaamheid en milieu⁶. Tenslotte zijn er in deze omgeving al veel van dergelijke organisaties gevestigd. Hier ligt een gouden kans om ook op deze wijze een regierol te vervullen en innovatief bezig te zijn. Het mes snijdt dan aan twee kanten. Zeist en haar inwoners en bedrijven zitten op de eerste rij qua informatie en advies en verder kan de gehele regio, maar - ook gezien de centrale ligging van Zeist - geheel Nederland,

³ Toepassen van cascadering: hoogwaardig boven laagwaardig gebruik.

⁴ Zie ook de kanskaart "Energiescan U10".

⁵ zie publicaties over (ruimtelijke) klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid van de regio Utrecht, gemeenten en andere instellingen.

⁶ Dit voorstel heeft Stichting Beter Zeist al in 2013 in het kader van de promotie van Zeist gedaan, maar dat is toen nooit opgepakt. Wellicht is de tijd daar nu wel rijp voor. Overigens is het voorstel herhaald in 2019 in het kader van de Taskforce Recreatie en Toerisme.

daarvan profiteren. Anderzijds kunnen de organisaties kennis opdoen over de initiatieven die elders van de grond komen en daarop inspelen.

Samen met de projectorganisatie zullen er antwoorden moeten worden voorbereid en gegeven op prangende vragen van burgers, organisaties en bedrijven over de noodzaak en zinvolheid van maatregelen. Als daar geen overtuigende antwoorden op komen is implementatie zeer lastig en tijdrovend, zeker gezien het tijdsperspectief van de transitie. Dit is de bottleneck van de transitie. We hebben te maken met een kritische bevolking die zich in meerderheid afvraagt wat kopen we er voor en wat hebben we eraan. Dat zal duidelijk moeten zijn. Daarbij speelt ook de vraag wat kan worden opgelegd aan alle betrokkenen, dus ook aan bedrijven en ontwikkelaars. En verder wat vervolgens kan worden gecontroleerd en gehandhaafd. Zonder dat gaat het om een 'tandeloze tijger' en die maakt het niet lang.

Vriendelijke groet,

Hanna van den Dool en Egbert Visscher
Stichting Beter Zeist

Bijlage: Inspraakreactie Ronde Tafel over concept Energieplan Zeist / 4 april 2019

Onze reactie op het concept Routekaart Energieplan Zeist wordt in dit kader beperkt tot zes hoofdzaken. Achtereenvolgens wordt ingegaan op 6 punten:

1. Wijze van totstandkoming
2. Aard van het product
3. Uitgangspunten, randvoorwaarden en aannamen
4. Relatie met andere onderwerpen
5. Mogelijkheden voor besparing en opwekking
6. Implementatie

1 Wijze van totstandkoming

De manier om gezamenlijk met geïnteresseerde inwoners en instellingen, geholpen door deskundigen en ambtenaren, een werkdocument te ontwikkelen verdient alle lof en navolging bij andere sectoren van het gemeentelijk beleid. Dan gaat het vooral om onderwerpen die voor de acceptatie en implementatie vooral ook afhankelijk zijn van medewerking van de Zeister samenleving. Wij hebben sinds de oprichting van Stichting Beter Zeist in 2007/2008 steeds daarvoor gepleit. *Wij hopen dat de wijze van werken onafhankelijk wordt geëvalueerd en dat de resultaten daarvan ook binnen een redelijke termijn beschikbaar komen.*

In dit verband moet wel worden opgemerkt dat het proces naar onze mening te veel onder tijdsdruk stond, waardoor de werkgroep ook niet naar alle betrokken burgers heeft teruggekoppeld. Verder verminderde door het overhaast afronden ook de kans op

overeenstemming of consent over een aantal uitgangspunten van het product. Vandaar de oplegnotitie van 10 inwoners/groepen. *Dat is de valkuil van dit soort processen: (politieke) tijdsdruk enerzijds en komen tot een breed gedragen resultaat verdragen elkaar niet, tenzij het proces goed wordt begeleid.*

2 Aard van het product

Het product was bedoeld als plan maar voldoet daar niet aan⁷. Het is meer een ideestuk of eerste verkenning van een opdracht en de mogelijke uitvoering daarvan. Daarmee wordt het niet gediskwalificeerd. Integendeel, het is een noodzakelijke stap in de richting van een plan. En het proces heeft gezorgd voor een grote groep geïnteresseerde inwoners die willen meewerken.

Als plan zal het echter verdere uitwerking behoeven. Mogelijk kan gebruik worden gemaakt van soortgelijke plannen in naburige gemeenten. Wellicht kan de Routekaart daarin voorzien. Maar noem dan het concept Energieplan een verkenning. Dat is niet zozeer een kwestie van naamgeving, maar vooral van juridische betekenis. Bij een beleidsplan is inspraak vereist, bij een routekaart is dat onduidelijk. En juist bij een routekaart (lees plan) is vanwege het noodzakelijk draagvlak van de maatregelen inspraak cruciaal. Alleen implementatie kan daar niet in voorzien. *De hoofdkeuzen van de Routekaart (het eigenlijke energieplan) moeten vooraf goed worden besproken met de (vertegenwoordigers van de) Zeister samenleving. Anders zal ook de rechtmatigheid van het plan betwist kunnen worden met alle gevolgen voor de uitvoering ervan.*

3. Uitgangspunten, randvoorwaarden en aannamen

De algemene uitgangspunten en randvoorwaarden voor de energietransitie staan in beleidsdocumenten en rapporten op landelijk, provinciaal, regionaal en gemeentelijk niveau. Sommige daarvan zijn nog niet vastgesteld of moeten verder worden geconcretiseerd. Daarbij kiest de gemeente Zeist tot nu toe voor meer vergaande doelen of ambities dan op hogere beleidsniveaus als streefdoelen worden aangegeven, zowel in *snelheid* (ambitie klimaatneutraal in 2030 t.o.v. landelijk bijna klimaatneutraal in 2050: 80 - 95% reductie), als naar percentage CO2 vermindering in 2030 t.o.v. 2016 (52% t.o.v. 49%). Overigens hebben alle gemeenten in deze regio ook een hogere ambitie.

Verder staat in het rapport Klimaatneutraal Zeist van CE Delft 2017 dat klimaatneutraliteit *binnen de eigen gemeente* in 2030 technisch en ruimtelijk niet goed haalbaar is. Dit gezien de voetafdruk van Zeist als plaats van ruim 62.000 inwoners met bedrijven en veel mobiliteit in de omgeving (A28) t.o.v. de (beperkt) beschikbare ruimte voor o.a. zonnepaneelvelden en windmolens. Daarbij kan het ook veel effectiever en efficiënter zijn om in het kader van wereldwijze klimaatneutraliteit in andere gebieden energie op te wekken gezien hun mogelijkheden en ambities. Dit ontslaat de gemeente niet van haar *verantwoordelijkheid om de energie transitie hoe en waar dan ook te realiseren en die ook bij uitbesteding volledig naar alle effecten te bekostigen. Het zou echter al een geweldige prestatie van Zeist zijn om in 2030, d.w.z. binnen elf jaar, tot een halvering van het netto energieverbruik te komen.*

⁷ In een plan (van aanpak) worden de volgende deelonderwerpen concreet / SMART uitgewerkt: Aanleiding / achtergrond, doel, op te leveren resultaat, afbakening, uitgangspunten / randvoorwaarden / aannamen, relaties met andere plannen e.d., projectaanpak / fasering, projectorganisatie en communicatie, planning, financiën / kosten, risico's, procedures.

Bij de bepaling van de ambities en doelen zal ook om een andere reden rekening moeten worden gehouden met de realiseerbaarheid ervan. Wanneer doelen als niet haalbaar worden beschouwd zullen veel mensen en ook organisaties afhaken om die na te streven. Dat blijkt uit resultaten van psychologisch onderzoek. Het stellen van onhaalbare doelen tast juist de geloofwaardigheid van de energietransitie aan en ook het vertrouwen in de overheid die de doelen of ambities formuleert⁸. *Het stellen van concrete doelen kan beter stapsgewijs plaatvinden op basis van realistische inschattingen.*

4. Relatie met andere onderwerpen

Wat in de verkenning (concept Energieplan) ontbreekt is de afstemming met andere beleidssectoren zoals met plannen en visies van Samen Duurzaam Zeist, de gemeente Zeist, de regio U10, andere overheden en instellingen. Denk bijvoorbeeld aan beleid op het gebied van circulaire economie (hoogwaardig gebruik van delfstoffen⁹), natuur en landschap, cultuurhistorie, leefomgeving, toerisme en recreatie. Hetzelfde geldt voor de energiebehoefte van productie en consumptie en daarmee het gedrag van ondernemers en het publiek. *Een meer integrale visie m.b.t. duurzame energie en een kansenkaart¹⁰ is nodig om tot zorgvuldig afgewogen keuzen te komen voor de benodigde maatschappelijke transitie.*

Dat geldt ook voor uitdagingen van klimaatadaptatie¹¹; hoe om te gaan met de klimaatverandering en weersextremen en de aanpassing daaraan van infrastructuur, mens, flora en fauna. Zo staat in het “Deltaplan ruimtelijke adaptatie” dat overheden klimaat-robust handelen in hun beleid moeten hebben verankerd voor 2020. *In 2050 moeten steden ook zo zijn ingericht. Dat vraagt leefbare en klimaatbestendige oplossingen in de bouw en in de blauwgroene sfeer.*

Voorbeeld: Zo probeert de gemeente Breda met exploitatie-overeenkomsten en zakelijke rechten ervoor te zorgen dat de stad blijft vergroenen. Want met behulp van extra bomen en ander groen wordt de komende tientallen jaren veel CO2 vastgelegd. Dat in tegenstelling tot het verbranden van biomassa waarbij direct juist extra CO2 vrijkomt. Wanneer de gemeente Breda meedenkt over de plannen voor een gebied, dan stelt deze als voorwaarde dat er groen in het plan komt. Daarbij wordt niet alleen op publieke maar ook op private gronden gewerkt aan een klimaat-robuste inrichting van de stad. Verder wordt aandacht besteed aan educatie van kinderen, groene schoolpleinen en waterspeelplekken.

De klimaatadaptatie vraagt grote investeringen ook gezien de veiligheid en gezondheidsaspecten. De komende inspanningen in Zeist, Nederland, Europa en de overige werelddelen zorgen voorlopig niet voor een snelle daling van het gehalte aan broeikasgassen in de atmosfeer die nodig is om de opwarming van de atmosfeer te stuiten en vooral terug te dringen. In dit verband moet worden nagegaan welk effect de hele keten van delving van de benodigde grondstoffen, de productie, het vervoer, de installatie, het onderhoud en de recycling van zonnepanelen en windmolens, maar ook

⁸ Als voorbeeld verwezen naar het zeer lage vertrouwen van de burgers van het UK in hun overheid t.a.v. de levering van de Brexit op 29 maart 2019.

⁹ Toepassen van cascadering: hoogwaardig boven laagwaardig gebruik.

¹⁰ Zie ook de kansenkaart “Energiescan U10”.

¹¹ zie publicaties over (ruimtelijke) klimaatadaptatie en klimaatbestendigheid van de regio Utrecht, gemeenten en andere instellingen.

andere infrastructuur heeft op de emissie van broeikasgassen. Denk dan niet alleen aan de CO₂-voetafdruk, maar ook die van andere, zeer invloedrijke gassen, zoals methaan (CH₄) en ozon (O₃). *Vandaar een pleidooi goed na te gaan wat de volledige klimaateffecten zijn van de diverse mogelijke maatregelen en daarmee rekening te houden bij de keuze ervan ook bij uitbesteding (zie punt 3, 2^e alinea). Gezien de wetenschappelijke, technische, maatschappelijke en politieke ontwikkelingen zal het beleidsproces ruimte moeten laten voor snelle aanpassing ervan.*

5. Mogelijkheden voor besparing, opwekking en opslag

De verkenning (het concept Energieplan) geeft een beeld van de stand van zaken van het energieverbruik in 2016 en wat nodig is om te komen tot een netto-vermindering ervan in 2030. De beperking van de energievraag en de energiebesparing zullen eerste prioriteit moeten krijgen. Verder zijn een netto klimaatneutrale energieproductie en een voldoende energieopslag noodzakelijk. Wat in feite ontbreekt is een kwalitatief en kwantitatief ook qua effecten onderbouwde keuze van middelen, zowel van energiebronnen als van energiedragers. Die zaken worden vaak door elkaar gehaald, maar dat leidt ook tot misverstanden en verkeerde beeldvorming zoals: ik rijd elektrisch dus CO₂-neutraal. Dat kan alleen als het gaat om echt groene stroom en energie-neutrale processen van de totale productie, het onderhoud en later het hergebruik of recycling van het vervoermiddel. *Wat een goede keus is te beginnen met snel technisch en financieel haalbare en geaccepteerde maatregelen.*

6. Implementatie

In de verkenning (het concept Energieplan) ontbreekt grotendeels nog de implementatie. In dat kader wordt Samen Duurzaam Zeist een nog nader te bepalen rol toebedeeld. De keuze daarvoor zal zorgvuldig moeten worden gemaakt, omdat het huidige SDZ toch iets anders is dan een implementatiecentrum. Het is nu meer een broedplaats van ideeën en pilotprojecten dat wordt gerund door bevrologene mensen.

Tijdens de implementatiefase zal echter ook moeten worden omgegaan met:

- mensen die er nog weinig over weten of verkeerd zijn geïnformeerd;
- personen die niet weten hoe ze het kunnen aanpakken;
- klimaatsceptici;
- zij die vraagtekens zetten bij de invloed van de mensheid op het klimaat;
- mensen die alleen iets willen doen als anderen dat ook doen;
- zij die verwijzen naar andere landen die voorlopig nog in een transitieproces zitten van bijvoorbeeld bruinkool naar gas of van hout naar kolen;
- personen die klimaatverandering in Nederland toejuichen of het niets kan schelen om welke reden dan ook;
- personen die alleen iets doen als het financieel iets oplevert, etc.

Voor al deze mensen is het nodig tijdens de implementatie in constructieve zin te reageren op bovengenoemde opvattingen. Voor het bereiken van een brede maatschappelijke transitie zullen de politiek, bedrijven, opinieleiders, pers- en publiciteitsmedia, etc. moeten meewerken. Daarbij is het niet voldoende alleen voorlichting te geven en te werken aan bewustwording. Het zal ook nodig zijn vooral in te gaan op de vraag wat mensen zelf voor de energietransitie over hebben en hoe dat zou kunnen veranderen c.q. verbeteren. De aanpak zal per doelgroep flink kunnen verschillen, zoals voor jeugd, starters, ouderen en bedrijven. De communicatie, educatie en begeleiding zal daarop moeten aansluiten. Ook hierin zullen alle belanghebbende partijen met elkaar moeten samenwerken. Gemeenten kunnen het écht niet alleen.

Energiebijeenkomsten voor een breed publiek hebben in dat kader alleen zin als op bovengenoemde opvattingen overtuigend kan worden gereageerd. Anders werken zulke sessies averechts voor het gestelde doel. Vergeet niet dat het al of niet meewerken aan klimaatmaatregelen voor burgers en bedrijven nog grotendeels een vrije keuze is.